

Vår ref. 25/138 - 2
Saksbeh. Siri Nedrebø, leder teknisk forvaltning
Dato 12.02.2025

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
016/25	LMT-utvalet	01.04.2025

Høringsuttale; konsesjonssøknad Espeland kraftverk, gnr 45 bnr 1, 2, 3 og 8

Kommunedirektøren foreslår følgende høringsuttalelse:

Bjerkreim kommune anser det som positivt at det blir satset på vannkraft. Dette er i samsvar med FN sitt bærekraftsmål nr. 7; ren energi til alle. Samtidig må det hensyntas at mange år med kraftutbygging i Norge har medført at mer enn halvparten av de norske vassdragene er blitt regulert, og mange fosser er bygd ut. I denne saken er det foreslått en utbygging som gjør minimale inngrep basert på det kunnskapsgrunnlaget som foreligger i søknaden, og kommunen kan vanskelig se for seg utbygginger som kan gjennomføres med mindre inngrep. Kommunen vil i dette høringsinnspillet fremheve de fordelene og ulempene vi ser på som særlig relevante, samt komme med innspill til avbøtende tiltak som bør vurderes i konsesjonen:

Av negative konsekvenser vil kommunen peke på følgende forhold:

- Nytt inngrep i natur med fare for habitatødeleggelse
- Kan gi økte metanutslipp: I reservoarer som dannes ved dambygging, kan det dannes metan, en potent drivhusgass, som frigjøres i atmosfæren. Dette kan bidra til klimaendringer.
- Påvirkning av vannressurser: Vannkraftprosjekter kan påvirke tilgjengeligheten av ferskvann ved å endre naturlige elve- og innsjøøkosystemer.
- Redusert vannføring gir en uheldig visuell opplevelse
- Fare for forurensning i anleggsperioden
- Kjøving og isdannelse ovenfor inntaket (dersom rørgaten fryser kan større områder islegges). Problematisk for traktorvegen.
- Deler av tiltaksområdet ligger i ligger i aktsomhetssoner for stein-, snø, jord- og flomskred.
- Konsekvensene for det biologiske mangfoldet er kanskje mindre synlig, men tilgangen til vann i naturlige mengder er helt avgjørende for økosystemet.

Positive konsekvenser av et vannkraftverk på Espeland:

- Vannkraft er en fornybar energikilde som er avhengig av naturlige prosesser som nedbør og vannsyklusen. Dette gjør den til en bærekraftig kilde for elektrisitetsproduksjon.
- Lav klimapåvirkning: Vannkraft produserer ikke direkte klimagasser eller luftforurensning under drift, noe som gjør den til en lavkarbonkilde for energi. Dette er

spesielt viktig i kampen mot klimaendringer. For å sikre alle tilgang til bærekraftig elektrisitet innen 2030, må vi investere mer i rene energikilder som sol, vind og vann (ref. FN bærekraftsmål nr. 7)

- Stabil kraftproduksjon: Vannkraftanlegg kan levere jevn og pålitelig elektrisitetsproduksjon
- Dominerende høst- og vinterflommer kan reduseres i noen grad (Området er kjent for å være flomutsatt, og det er registrert flomhendelser.)
- Samfunnet har behov for fornybar kraft.
- Økte inntekter kan styrke gårdens ressursgrunnlag, og muliggjør nye investeringer.

Positive forhold ved foreliggende søknad:

- En fordel at fossen ivaretas som et landskapselement
- Bra at det legges opp til minstevannføringslipp som ligger over 5-persentilen for sommer (av hensyn til verneverdiene)
- Statsforvalteren har blitt kontaktet, og det er ikke registrert sensitive rødlistearter som er unndratt offentligheten.
- Grunneiergruppen har gjort et bevisst valg om at at hovedfossefallet, selve Espelandsfossen, ikke skal røres.
- Utbyggingen vil være lite inngripende, da det er veier, bruer, landbruk og bebyggelse i området fra før.
- Kraftverksbygningen kommer i et område hvor det allerede er store inngrep.
- Tiltaket vil ikke påvirke skogbruk eller annen landbruksdrift.
- Det er ikke sannsynlig at tiltaket vil påvirke drikkevannsforsyningen i noen vesentlig grad, verken i anleggs- eller driftsfasen.

Forslag til avbøtende tiltak:

- Det er pekt på i søknaden at Espelandsfossen kraftverk vurderes å ligge noe utsatt til for hendelser som jordskred, flomskred, sørpeskred og steinsprang (spesielt flommer). Avbøtende tiltak blir å planlegge plasseringen i forhold til ev. flom. Dette vil bli nærmere beskrevet i detaljplan.
- Det er nevnt i søknaden at tyngre anleggsarbeid gjennomføres utenfor hekketiden (april - juni). Et lengre tidsrom bør vurderes ved behov.
- Vurdere behov for og ev. krav om siltgardin i anleggsfasen for å unngå avrenning til vannet.
- Ved rør i dagen bør fargen på røret tilpasses omgivelsene. Mørke farger er ofte best.
- Bevaring av eksisterende trær kan være viktig for en aktiv etablering av vegetasjon som kan fremskynde landskapstilpasningen.
- Stille krav til utforming av inntaksdammen (ev. forblending med naturstein der den vil være synlig).
- Ved nedgraving bør rørgaten/traséen være så smal som mulig. Erfaringen har vist at rørgaten i mange tilfeller virker unødvendig stor i forhold til rørdiameter.

Kommunen legger etter dette til grunn at fordelene i denne saken anses som større enn ulempene, fordi naturinngrepet blir moderat, og lite synlig.

Kommunen vil til slutt nevne at det er uklart om skjema for dokumentasjon av hydrologiske forhold er innarbeidet i selve søknadsdokumentet, ettersom slike skjema ikke ligger under dokumentoverskriften på NVE sine nettsider, eller om det skulle vært mer informasjon vedrørende hydrologi?

LMT-utvalet 01.04.2025

Behandling

Aslaug Undheim (BB) hadde erklært seg inhabil pga. at hun er part i saka og hun fratrådte. 2. varamedlem Terje Laksessvela Helland (BB) deltok i behandlingen. 1. varamedlem Per Svella (BB) har utarbeidet søknaden og var derfor ikke innkalt. Undheim ble enstemmig erklært inhabile etter koml. §6, første ledd a), og Helland deltok i hennes sted.

Magne Vaule (Ap) ledet behandlingen av saken.

Kommunedirektøren sitt forslag ble enstemmig vedtatt.

LMT - 016/25 vedtak

Bjerkreim kommune anser det som positivt at det blir satset på vannkraft. Dette er i samsvar med FN sitt bærekraftsmål nr. 7; ren energi til alle. Samtidig må det hensyntas at mange år med kraftutbygging i Norge har medført at mer enn halvparten av de norske vassdragene er blitt regulert, og mange fosser er bygd ut. I denne saken er det foreslått en utbygging som gjør minimale inngrep basert på det kunnskapsgrunnlaget som foreligger i søknaden, og kommunen kan vanskelig se for seg utbygginger som kan gjennomføres med mindre inngrep. Kommunen vil i dette høringsinnspillet fremheve de fordelene og ulempene vi ser på som særlig relevante, samt komme med innspill til avbøtende tiltak som bør vurderes i konsesjonen:

Av negative konsekvenser vil kommunen peke på følgende forhold:

- Nytt inngrep i natur med fare for habitatødeleggelser
- Kan gi økte metanutslipp: I reservoarer som dannes ved dambygging, kan det dannes metan, en potent drivhusgass, som frigjøres i atmosfæren. Dette kan bidra til klimaendringer.
- Påvirkning av vannressurser: Vannkraftprosjekter kan påvirke tilgjengeligheten av ferskvann ved å endre naturlige elve- og innsjøkosystemer.
- Redusert vannføring gir en uheldig visuell opplevelse
- Fare for forurensning i anleggsperioden
- Kjøving og isdannelse ovenfor inntaket (dersom rørgaten fryser kan større områder islegges). Problematisk for traktorvegen.
- Deler av tiltaksområdet ligger i ligger i aktsomhetssoner for stein-, snø, jord- og flomskred.
- Konsekvensene for det biologiske mangfoldet er kanskje mindre synlig, men tilgangen til vann i naturlige mengder er helt avgjørende for økosystemet.

Positive konsekvenser av et vannkraftverk på Espeland:

- Vannkraft er en fornybar energikilde som er avhengig av naturlige prosesser som nedbør og vannsyklusen. Dette gjør den til en bærekraftig kilde for elektrisitetsproduksjon.
- Lav klimapåvirkning: Vannkraft produserer ikke direkte klimagasser eller luftforurensning under drift, noe som gjør den til en lavkarbonkilde for energi. Dette er spesielt viktig i kampen mot klimaendringer. For å sikre alle tilgang til bærekraftig elektrisitet innen 2030, må vi investere mer i rene energikilder som sol, vind og vann (ref. FN bærekraftsmål nr. 7)
- Stabil kraftproduksjon: Vannkraftanlegg kan levere jevn og pålitelig elektrisitetsproduksjon
- Dominerende høst- og vinterflommer kan reduseres i noen grad (Området er kjent for å være flomutsatt, og det er registrert flomhendelser.)
- Samfunnet har behov for fornybar kraft.
- Økte inntekter kan styrke gårdens ressursgrunnlag, og muliggjør nye investeringer.

Positive forhold ved foreliggende søknad:

- En fordel at fossen ivaretas som et landskapselement

- Bra at det legges opp til minstevannføringslipp som ligger over 5-persentilen for sommer (av hensyn til verneverdiene)
- Statsforvalteren har blitt kontaktet, og det er ikke registrert sensitive rødlistearter som er unndratt offentligheten.
- Grunneiergruppen har gjort et bevisst valg om at hovedfossefallet, selve Espelandsfossen, ikke skal røres.
- Utbyggingen vil være lite inngripende, da det er veier, bruer, landbruk og bebyggelse i området fra før.
- Kraftverksbyggingen kommer i et område hvor det allerede er store inngrep.
- Tiltaket vil ikke påvirke skogbruk eller annen landbruksdrift.
- Det er ikke sannsynlig at tiltaket vil påvirke drikkevannsforsyningen i noen vesentlig grad, verken i anleggs- eller driftsfasen.

Forslag til avbøtende tiltak:

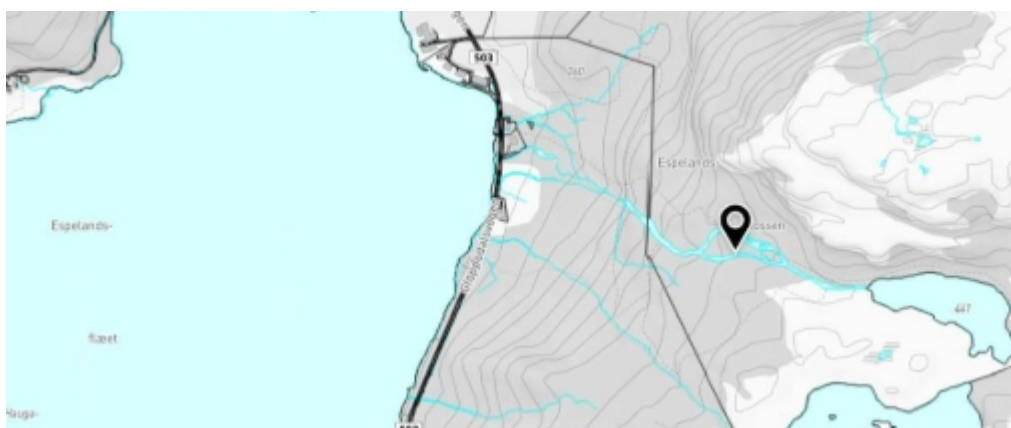
- Det er pekt på i søknaden at Espelandsfossen kraftverk vurderes å ligge noe utsatt til hendelser som jordskred, flomskred, sørpeskred og steinsprang (spesielt flommer). Avbøtende tiltak blir å planlegge plasseringen i forhold til ev. flom. Dette vil bli nærmere beskrevet i detaljplan.
- Det er nevnt i søknaden at tyngre anleggsarbeid gjennomføres utenfor hekketiden (april - juni). Et lengre tidsrom bør vurderes ved behov.
- Vurdere behov for og ev. krav om siltgardin i anleggsfasen for å unngå avrenning til vannet.
- Ved rør i dagen bør fargen på røret tilpasses omgivelsene. Mørke farger er ofte best.
- Bevaring av eksisterende trær kan være viktig for en aktiv etablering av vegetasjon som kan fremskynde landskapstilpasningen.
- Stille krav til utforming av inntaksdammen (ev. forblending med naturstein der den vil være synlig).
- Ved nedgraving bør rørgaten/traséen være så smal som mulig. Erfaringen har vist at rørgaten i mange tilfeller virker unødvendig stor i forhold til rørdiameter.

Kommunen legger etter dette til grunn at fordelene i denne saken anses som større enn ulempene, fordi naturinngrepet blir moderat, og lite synlig.

Kommunen vil til slutt nevne at det er uklart om skjema for dokumentasjon av hydrologiske forhold er innarbeidet i selve søknadsdokumentet, ettersom slike skjema ikke ligger under dokumentoverskriften på NVE sine nettsider, eller om det skulle vært mer informasjon vedrørende hydrologi?

Saken gjelder:

NVE har mottatt søknad fra Espeland kraftverk AS, datert 18.12.23, om tillatelse til å bygge Espeland kraftverk i Espelandsfossen. Kommunen har mottatt konsesjonssøknaden som høringspart.

Eiendomsforhold

Fallretshavere	Gnr	Bnr
Aslaug Marie Undheim Velle Espeland	45	1
John Magnus Espeland	45	2
Tor Gunnar Gjedrem	45	3
Torbjørn Espeland	45	8

Faktiske opplysninger:

Espeland kraftverk AS (under stiftelse) søker om konsesjon for bygging av Espeland kraftverk i Bjerkreim kommune. Kraftverket utnytter et fall på 89 meter mellom kote 271 og kote 182 i elva Espelandsfossen, som renner ut i østre enden av Birkelandsvatnet/Storavatnet. Vassdraget er fra før ikke påvirket av utbygging. Espelandsfossen er et sidevassdrag til Bjerkreim elva, som er vernet. Bjerkreimsvassdraget er nasjonalt laksevassdrag.

Inntaket skal plasseres under selve Espelandsfossen, der det er en kulp som er dannet av eksisterende skogsbilveg (merket med blå strek).

Fra inntaket på kote 271 skal vannveien gå i en ca. 350 m lang rørgate fram til kraftstasjonen på kote 182. Den øverste og bratte delen av rørgata vil gå i dagen, mens resten skal graves ned. Middelvannsføringen i elva er 648 l/s. Det er planlagt maksimal slukeevne i kraftverket på 512 l/s. Sammen med en installert effekt på 0,4 MW vil dette ifølge søknaden, gi en årlig middelproduksjon på ca. 1,85 GWh. Det er planlagt å slippe en minstevannsføring på 70 l/s heile året. Kraftstasjonen planlegges plassert på kote 182, ved fylkesveien og like ved et ubebodd, flomskadet hus. Strømmen mates inn på konsesjonærens 15 kV linje via en 10-15 m lang jordkabel.

Det vil ikke være behov for nye adkomstveger. Tiltaket innebærer ikke inngrep i myr eller våtmarksområder. Bortsett fra grunneiere og personer med lokal tilhørighet, er området forholdsvis lite i bruk av allmennheten til tur og rekreasjon. Litt lenger nord for fossen er det merket tursti. I tilknytning til turstien blir også traktorveiene benyttet.

Espelandselva er vurdert som fisketom.

Espeland er del av Bjerkreimsvassdraget som er verna gjennom supplering av verneplan for vassdrag fra 2005. Vassdraget har store verdier knyttet til biologisk og geologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturmiljø.

Vanligvis er kommunen konsesjonsmyndighet for vannkraftverk under 1 MW. Espeland kraftverk er planlagt i Bjerkreimsvassdraget, som er verna etter verneplan for vassdrag. Denne søknaden kommer derfor inn under unntaket i § 1 bokstav a i Forskrift om kommunens myndighet i mindre vannkraftsaker, som handler om verna vassdrag. NVE vil derfor behandle denne konsesjonssøknaden.

NVE har særlig bedt om innspill om allmenne interesser som kan bli påvirket av tiltaket. Dette kan være friluftsinnteresser, kulturminner, verdifulle naturtyper, rødlistearter og informasjon om vilt. Det er også interessant med informasjon om planstatus, status i forhold til vannforskriften, eksisterende vannuttak eller andre aktiviteter i vassdraget.

Søknaden vil bli behandlet etter vassdragsressursloven § 25, og kriteriet for å kunne gi tillatelse er at fordelene ved tiltaket må være større enn ulempene. I tillegg skal tiltaket vurderes opp mot §§ 34 og 35 som sier at ingen må gjennomføre kraftutbygging i strid med Stortinget sitt vedtak om vern av vassdrag, og at bygging av vassdrag bare kan skje der det ikke vil være til skade for verneverdiene.

Bakgrunnen for søknaden:

Grunneierne ønsker å utnytte verdiene som ligger i fallrettighetene under Espelandsfossen, og på denne måten styrke økonomien til eiendommene. Småkraftkonsult AS har gjort en forhåndsvurdering av potensialet i fallet, og konkludert med at prosjektet i utgangspunktet er lønnsomt. En langsiktig leieavtale mellom fallrettseiere og driftsselskap eid av fallrettseierne, anses som en god løsning.

Espelands kraftverk forventes å få en energiproduksjon på underkant av 2 GWh i et normalår, med en overvekt av vinterproduksjon (fordeling sommer/vinter er 40/60).

Beskrivelse av området:

I «*Nasjonalt referansesystem for landskap*» (NIJOS-rapport–2005-10) hører området inn under «*Landskapsregion 18, heibygdene i Dalane og Jæren*». Om landskapets hovedform heter det her bl.a.: «*Indre deler av Dalane og regiondelene som strekker seg inn i Vest-Agder blir ofte oppsplittet av U-forma sør- og sørvestvendte daler, ofte med høye og steile bergvegger*». Videre heter det om vassdragene i dette området: «*Vanlig er små og store krokete vann godt nedsenket mellom bergkoller og nakne sva. Flere steder kan slike vann ligge ganske tett, og er da som oftest forbundet gjennom korte elve- og bekkeløp. Hovedvassdragene er middels lange, men har helst korte sideforgreininger. De indre deler av Dalane, samt regiondelen som strekker seg inn i Vest-Agder, har flere langstrakte innsjøer med fjordkarakter. Størst er Sirdalsvatnet, Lundevatnet og Ørsdalsvatnet*».

Ovenfor tiltaksområdet renner bekken jevnt fra flere mindre vann og tjern gjennom et fjell- og skoglandskap. Videre går bekken over i et brattere terreng, og Espelandsfossen blir synlig. Nedstrøms fossen renner bekken over innmarken til gårdene på Espeland. Bekken forgreiner seg i tre mindre løp, og er preget av store flomproblemer. Bunnssubstratet i bekkeløpene nedstrøms selve Espelandsfossen domineres av mer eller mindre grov stein.

Eksisterende inngrep:

Fylkesvei 503, Gloppedalsvegen, krysser nedre del av tiltaksområdet. Nettkonsesjonæren har en nedgravd 15Kv linje langs denne veien. Store deler av tiltaksområdet består i dag av gjødslet beitemark. Det er bygget flere landbruks- og skogsveier gjennom området. Det er 2 boligenheter nederst mot fylkesveien. Én av disse er fraflyttet, og det er store skader på bygningen etter Synne-flommen i 2015. Ellers fremstår influensområdet som et aktivt landbruksområde med noe hyttebebyggelse i omegnen. Se Fig.3, under.

Fig. 3. Tiltaksområdet domineres av fylkesveien, oppdyrket mark, boliger og landbruksveier

Tabell med mer spesifiserte opplysninger, samt utfyllende beskrivelse av hydrologi og tilsig fremgår av konsesjonssøknaden som er vedlagt.

Inntak:

Inntaket plasseres under selve Espelandsfossen, hvor det er en naturlig kulp i forbindelse med den eksisterende skogsbilveien. Ventilcummen kan senkes ned i nordre kant av terskelen. Det må gjøres noen tiltak i den eksisterende kulpen. I første omgang må den tettes for lekkasjer, og det må etableres et plant overløp. Minstevannføringen vil gå fra ventilcummen og rett tilbake i bekkeløpet. Plassering indikeres i Fig. 7, under:

Vannvei:

Vannveien blir ca. 350 m lang. Øverste del vil røret ligge i dagen, grunnet bratt og krevende terreng med mye blokkstein. Legging i dagen her vil minimere terrenginngrepet. Røret vil bli lagt på lave tresupportere tilpasset terrenget. Strekningen med rør i dagen er på ca. 185. Resten av røret vil bli nedgravd over innmarken frem til kraftstasjonen. Se Fig. 8 og 9. Rørdiameter vil være ca. 0,5 m. Grunnen i øvre del består mye av fjell, mens nedre del består av løsmasser. I øvre halvdel vil det kun bli ryddet små områder for plassering av tresupportere, ca. 4 m mellomrom. Trær og annen vegetasjon skal i størst mulig grad bestå. Det planlegges naturlig revegetering i øvre del av rørtrasèen. I kulturlandskapet i nedre del vil det bli sådd med gressfrø.

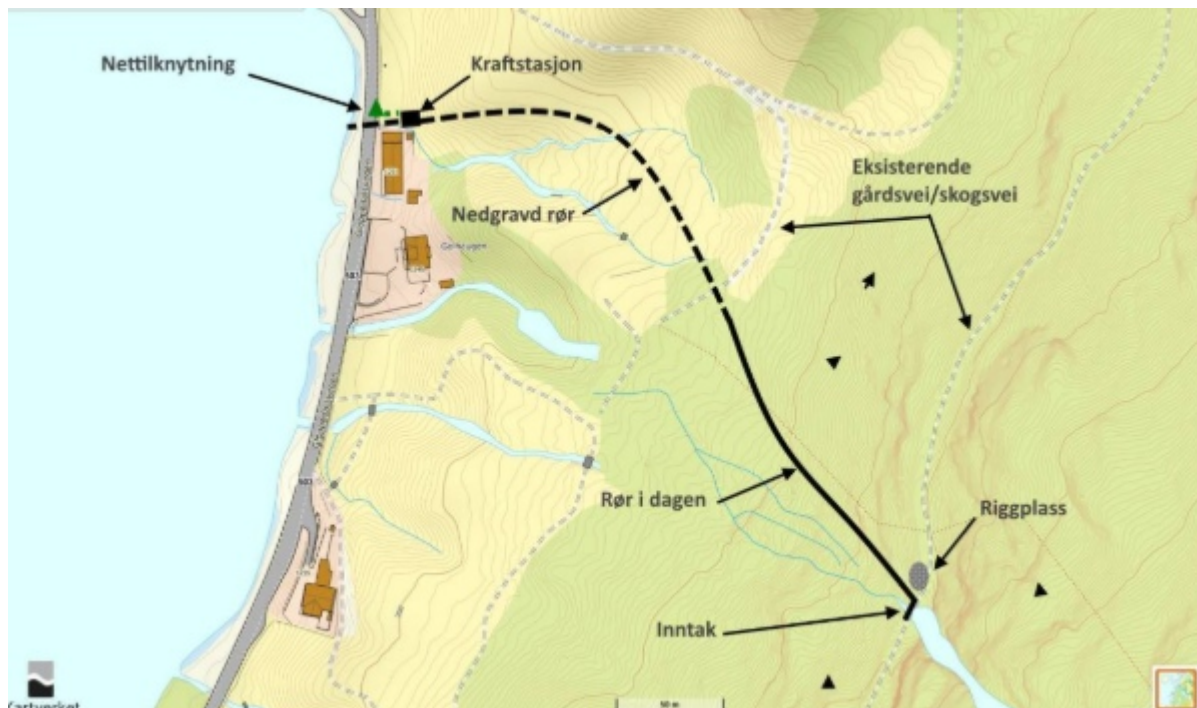
Fig. 8: Øvre del av vannvei – rør i dagen

Fig. 9: Nedre del av vannvei – nedgravd rør

Kraftstasjonen:

Kraftstasjonen blir liggende ved fylkesveien og utløpet til Storavatnet, på ca. kote 182. Stasjonen vil dekke en flate på 70–80 m². Det blir i tillegg kombinert parkerings- og snuplass for biler på utsiden. Arealet på utsiden blir 100-200 m². Kraftstasjonen vil bli bygget på eiendommen 45/14 og 45/15, hvor det i dag står en flomskadet bygning som er/var kombinert bolig og næringsbygg. Det vil ikke være nødvendig med ny avkjørsel eller ny tilkomstvei. Stasjonen vil bli utformet slik at den blir best mulig tilpasset omgivelsene. Det vil bli installert et peltonaggregat på ca. 400 kW. Generatoreffekten blir ca. 480 kVA. Det installeres 1 trafo med ytelse 520 kVA og med omsetning 0,690/15 (kV/kV). Nettilknytning med jordkabel til 15 kV linje ca. 10 m unna.

Kraftverket vil være i drift så lenge det er tilstrekkelig tilsig. Det er ikke planlagt effektkjøring.

Veg:

Det eksisterer allerede nødvendige adkomstveier som brukes i gårdsdriften, samt i form av skogsbilveier. Det vil ikke være behov for nye veier i forbindelse med utbyggingen. Eventuelle forsterkninger av veiene vil bli vurdert i detaljplanfasen.

Massetak og deponi:

Overskudsstein og masser fra rørtraséen vil bli brukt til reparasjon av flomskader og forebygging av nye flomskader. Ut over dette vil det ikke være behov for masseuttak eller deponi. Det vil bli gjort nærmere vurderinger av dette i detaljplanfasen.

Nettilknytning (kraftlinjer/ kabler):

Områdekonsesjonær Enida AS er forespurt, og har bekreftet at det er ledig kapasitet i distribusjonsnettet for innmating av effekt fra Espeland kraftverk. Det blir installert en 0,560 kV/15 kV transformator ved kraftstasjonen. Avstanden fra kraftstasjonen til tilknytningspunktet er ca. 10 m. Kraften går i en nedgravd, høyspent TSLE-kabel frem til bryter ved tilkoblingspunktet til fordelingsnettet.

Ansvarsforhold

Espeland kraftverk AS vil være ansvarlig for driften av det høyspente nettet mellom kraftstasjon og tilkoblingspunkt. Det vil bli søkt om egen anleggskonsesjon for dette.

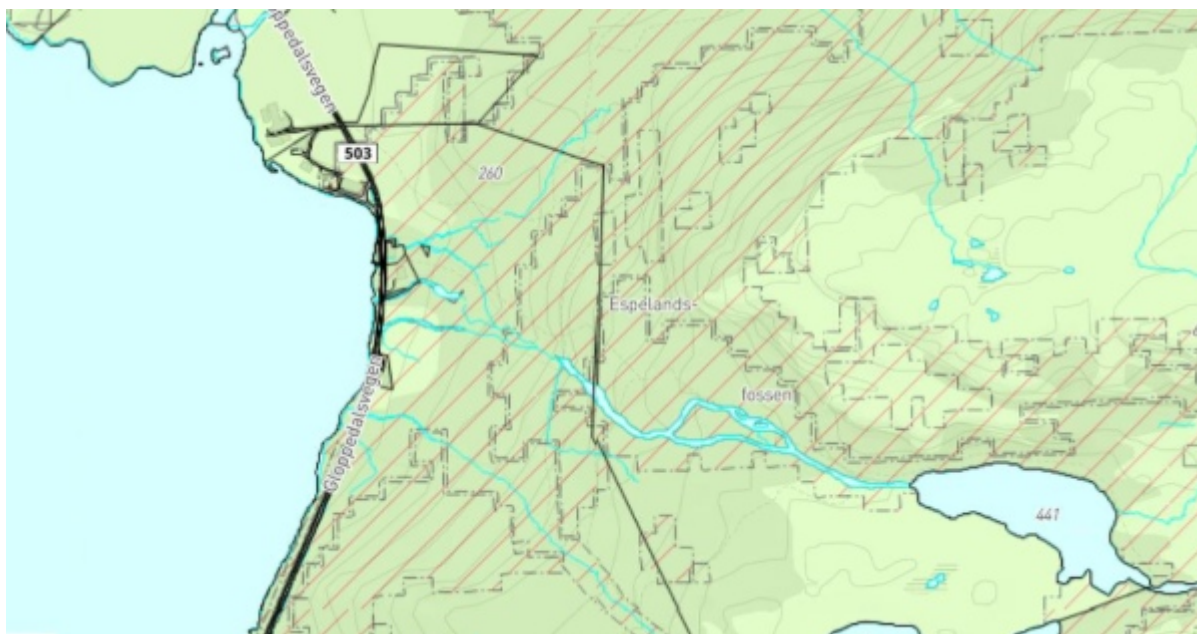
Utbyggingspris er i tabell anslått til 4,78 MNOK. I søknaden er det også nevnt at Espeland kraftverk betyr en investering på NOK 9 mill.

I søknaden er det pekt på følgende fordeler og ulemper ved tiltaket:

- Espeland kraftverk vil produsere 1,85 GWh/år, og med det bidra til å nå det nasjonale målet for produksjon av ren og fornybar energi. Tiltaket vil bidra til lokal verdiskapning, ved at en betydelig del av investeringen tilfaller lokale leverandører. Hele kapitalstrøm vil gå direkte til grunneierne og nærmiljøet. Det vil bidra til å styrke driften av eiendommene og stimulere til bosetting i området. Kommunen vil få tilført betydelige midler i form av eiendomsskatt. Området nedstrøms Espelandsfossen er svært flomutsatt, og et kraftverk vil hjelpe litt på disse problemene.
- Det blir redusert vannføring over en strekning på ca. 360 m. Leveforholdene for fossefall kan bli noe forringet.

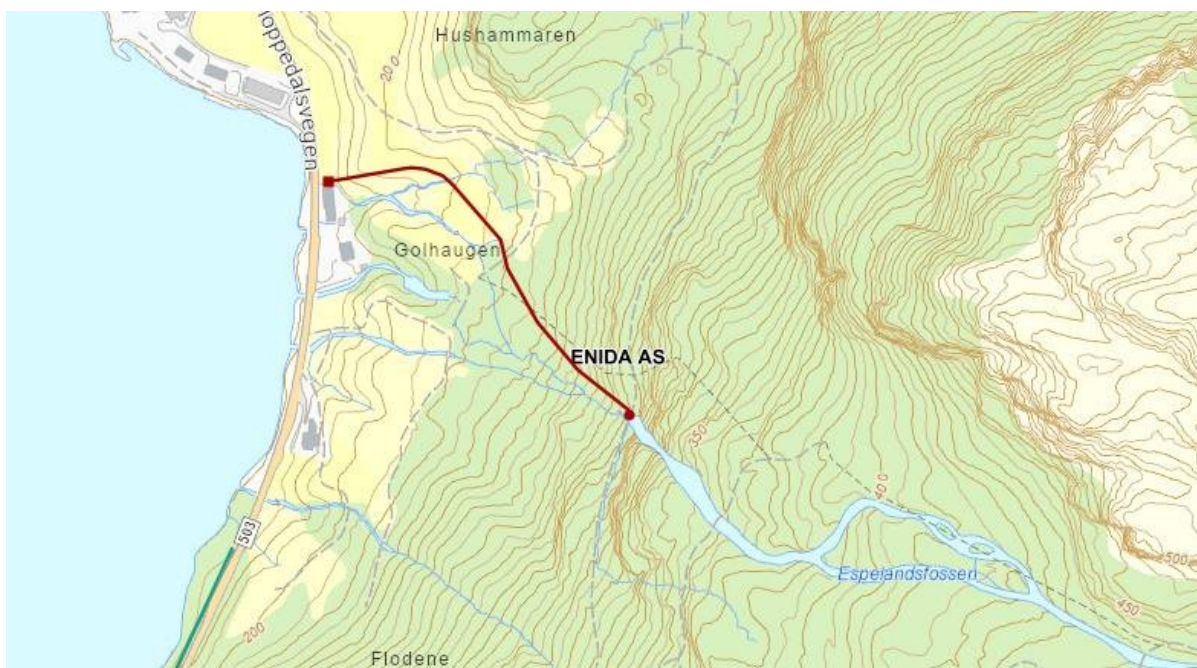
Gjeldende plan:

Området er uregulert, og det er kommuneplanen som gjelder. Arealet er avsatt til LNF-formål:

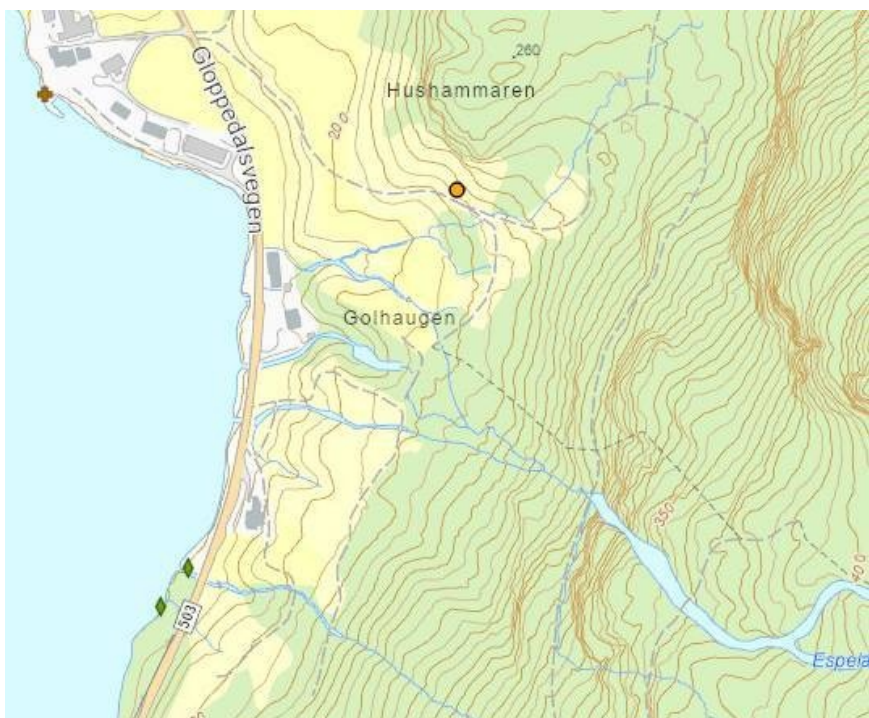
Store deler av området ligger i hensynssone H310- ras og skredfare (områder merket med rød skravur).

Temakart Rogaland viser at området har karbonrike arealer (skog, mineraljord), Enida har ifølge temakartet en rørgate i området til en ikke utbygd vannveg:

Området er ikke registrert som friluftsområde i temakart, men er likevel et yndet turmål for folk både i og utenfor kommunen. Det er ikke registrert kjente kulturminner i kommuneplanen eller temakart. Området inngår som del av viktige landskap i Rogaland

Det er gjennomført naturtypekartlegging i området merket med blått under:

Temakartet viser videre en del naturskog (skog etablert før 1940) og annen type skog, samt en art av stor forvaltningsinteresse nord for området. Området hører også inn under område med sensitive artsdata. Espelandflæet er lakseførende, og hele området inngår i verneplan for vassdrag.

I verneplanen for vassdrag (ref. NVE) står vernegrnlaget som følger: Anbefalt typevassdrag for regionen. Størrelse og beliggenhet sørvest i Norge. Vassdragets sterkt forgrenete elvesystem med flere store vann er sentrale deler av et variert og særpreget landskap preget av berggrunnstruktur og løsmasser. Elveløpsformer med tilhørende aktive prosesser, isavsmeltingsformer, skredformer, botanikk, fuglefauna, landfauna og vannfauna inngår som viktige deler av naturmangfoldet. Store kulturminneverdier. Viktig for friluftslivet.

Vurdering:

Behovet for planavklaring:

Plan- og bygningsloven (pbl) styrer og samordner areal- og ressursbruken i kommunen. Kommunen må derfor kontaktes for å få avklart tiltaket i forhold til arealplaner for området. Kommunen avgjør om det skal utarbeides reguleringsplan for prosjektet, eller om det kan gis dispensasjon fra kommuneplanens arealdel dersom bestemmelsene ikke uten videre åpner for bygging av små kraftverk. Utbyggingsprosjekter som er gitt konsesjon etter vannressursloven, vassdragsreguleringsloven, industrikonsesjonsloven eller energiloven, er unntatt fra byggesaksbehandling. Hvis utbyggingen ikke er konsesjonspliktig, må kommunen behandle tiltaket som byggesak etter pbl.

Siden det planlagte vannkraftverket kommer i konflikt med LNF formålet, anbefaler kommunedirektøren at utbygger søker om dispensasjon. Alternativet vil være å kreve at det utarbeides reguleringsplan for anlegget. Å kreve reguleringsplan vil langt på veg innebære dobbeltbehandling siden det også er krav i konsesjonen at det skal utarbeides detaljplan (tidligere kalt MTA-plan).

Verneplan for vassdrag:

Stortinget vedtok Verneplan for vassdrag i 1973, 1980, 1986, 1993 og 2005 (Verneplan I, II, III og IV og senere suppleringer). Verneplanen, som består av 387 objekter, omfatter ulike vassdrag som til sammen skal utgjøre et representativt utsnitt av Norges vassdragsnatur. Hensikten med verneplanen er å sikre helhetlige nedbørfelt med sin dynamikk og variasjon fra fjell til fjord. Vernet gjelder først og fremst mot kraftutbygging, men verneverdiene skal også tas hensyn til ved andre inngrep.

Stortinget vedtok i 2005 at det kan åpnes for konsesjonsbehandling av kraftverk med installert effekt opp til 1 MW i vernede vassdrag. Et unntak fra dette er Bjerkreimsvassdraget hvor grensen ble satt til 3 MW. Det er fortsatt en forutsetning at eventuelle utbygginger ikke skal svekke verneverdiene i vassdragene.

Vannressursloven:

Alle vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser, må ha tillatelse (konsesjon) etter vannressursloven § 8. Dersom NVE har avgjort at det trengs slik konsesjon, eller dersom det på forhånd er klart at prosjektet berører allmenne interesser på en måte som medfører at det trengs konsesjon, må tiltakshaver sende konsesjonssøknad til NVE.

Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag:

Kommunens forståelse er at forskriften ikke vil gjelde for dette tiltaket, jf. forskriftens § 1 andre ledd. Forbudet mot å sette i verk fysiske tiltak for anadrome laksefisk eller innlandsfisk, skal gjelde selv om anlegget behandles med konsesjon. Det er opplyst i søknaden at Espelandsfossen ikke er lakse- eller ørretførende.

EU sitt vanddirektiv:

Det fremgår av søknaden at Bjerkreimsvassdraget inngår i Rogaland vannregion, Dalane vannområde. Vannforekomstene i området har overveiende god økologisk tilstand (GØT). Viktigste påvirkningsfaktorer er langtransportert luftforurensning (sur nedbør) og vannkraft. Noe mindre fra industri, jordbruk og avløpsvann. I inneværende planperiode (2022-2027) er det forventet at det blir en prosentvis økning av vannforekomster i området som oppnår GØT. Det er ingen nye, prioriterte tiltak i vannområdet.

Generelt:

Vannkraft betraktes som en fornybare og bærekraftig energikilde, og det er mange fordeler knyttet til videre utbygging av små og mellomstore vannkraftverk. Samtidig er det viktig å ta med at utbyggingen kan ha negative miljø- og samfunnsmessige konsekvenser.

Positive og negative konsekvenser:

Av negative konsekvenser vil kommunedirektøren peke på følgende forhold:

- Nytt inngrep i natur med fare for habitatødeleggelser
- Kan gi økte metanutslipp: I reservoarer som dannes ved dambygging, kan det dannes metan, en potent drivhusgass, som frigjøres i atmosfæren. Dette kan bidra til klimaendringer.
- Påvirkning av vannressurser: Vannkraftprosjekter kan påvirke tilgjengeligheten av ferskvann ved å endre naturlige elve- og innsjøøkosystemer.
- Redusert vannføring
- Fare for forurensning i anleggsperioden
- Kjøving og isdannelse ovenfor inntaket (dersom rørgaten fryser kan større områder islegges). Problematisk for traktorvegen.
- Deler av tiltaksområdet ligger i aktsomhetssoner for stein-, snø, jord- og flomskred. Se Fig. 12, under. Det er ikke registrert skredhendelser i tiltaksområdet

• *Fig.12: Flomhendelse i Espelandsfossen på 2000-tallet*

Positive konsekvenser av et vannkraftverk på Espeland:

- Vannkraft er en fornybar energikilde som er avhengig av naturlige prosesser som nedbør og vannsyklusen. Dette gjør den til en bærekraftig kilde for elektrisitetsproduksjon.
- Lav klimapåvirkning: Vannkraft produserer ikke direkte klimagasser eller luftforurensning under drift, noe som gjør den til en lavkarbonkilde for energi. Dette er spesielt viktig i kampen mot klimaendringer. For å sikre alle tilgang til bærekraftig elektrisitet innen 2030, må vi investere mer i rene energikilder som sol, vind og vann (ref. FN bærekraftsmål nr. 7)

- Stabil kraftproduksjon: Vannkraftanlegg kan levere jevn og pålitelig elektrisitetsproduksjon
- Dominerende høst- og vinterflommer kan reduseres i noen grad (Området er kjent for å være flomutsatt, og det er registrert flomhendelser.)
- Samfunnet har behov for fornybar kraft.
- Økte inntekter kan styrke gårdens ressursgrunnlag, og muliggjør nye investeringer.

Kommunedirektøren anser også følgende forhold som positive:

- En fordel at fossen ivaretas som et landskapselement
- Bra at det legges opp til minstevannføringsslipp som ligger over 5-persentilen for sommer (av hensyn til verneverdiene)
- Statsforvalteren har blitt kontaktet, og det er ikke registrert sensitive rødlistearter som er unndratt offentligheten.
- Grunneiergruppen har gjort et bevisst valg om at hovedfossefallet, selve Espelandsfossen, ikke skal røres.
- Utbyggingen vil være lite inngripende, da det er veier, bruer, landbruk og bebyggelse i området fra før.

- Kraftverksbygningen kommer i et område hvor det allerede er store inngrep.
- Tiltaket vil ikke påvirke skogbruk eller annen landbruksdrift.
- Det er ikke sannsynlig at tiltaket vil påvirke drikkevannsforsyningen i noen vesentlig grad, verken i anleggs- eller driftsfasen.

Avbøtende tiltak:

- Det er pekt på i søknaden at Espelandsfossen kraftverk vurderes å ligge noe utsatt til for hendelser som jordskred, flomskred, sørpeskred og steinsprang (spesielt flommer). Derfor blir konstruksjon og plassering viktig. Dette vil bli nærmere beskrevet i detaljplan.
- Det er nevnt i søknaden at tyngre anleggsarbeid gjennomføres utenfor hekketiden (april - juni). Et lengre tidsrom bør vurderes ved behov.
- Vurdere behov for og ev. krav om siltgardin i anleggsfasen for å unngå avrenning til vannet.
- Ved rør i dagen bør fargen på røret tilpasses omgivelsene. Mørke farger er ofte best.
- Bevaring av eksisterende trær kan være viktig for en aktiv etablering av vegetasjon som kan fremskynde landskapstilpasningen.
- Stille krav til utforming av inntaksdammen (ev. forblending med naturstein der den vil være synlig).
- Ved nedgraving bør rørgaten/traséen være så smal som mulig. Erfaringen har vist at rørgaten i mange tilfeller virker unødvendig stor i forhold til rørdiameter.

Fig.13: Over:Midtre og øvre deler av fallstrekningen. Det markante hovedfallet Espelandsfossen i bakkant. Dette vil ikke bli berørt. Eksisterende landbruksvei kan ses under hovedfallet. Inntaksterskelen kommer på samme sted og i samme høyde som landbruksveien. Røret vil ligge i dagen i dagen i det skogkledte partiet ca. midt i bildet. (Foto: Småkraftkonsult). Under:Fra midtre og nedre del av rørtrasé. Her vil røret bli gravd ned og blir ikke synlig etter revegetering. (Foto:Ecofact)

Naturmangfold:

Ecofact har utarbeidet rapport knyttet til naturmangfold. Rapportens sammendrag sier følgende:

Ingen rødlistede eller viktige naturtyper i henhold til Miljødirektoratets instruks ble registrert under befaring, foruten elvevannmasser (NT). For elvevannmassene vurderes påvirkningsgraden til Foringet.

"Det ble funnet to ansvarsarter innenfor planområdet hvorav en er rødlistet; fjellhutremose (NT), og en er vanlig forekommende; kulegråmose (LC). Tiltakets påvirkning er vurdert til Foringet for begge artene. Videre ble det registrert to rødlistede arter: laks (NT) og taksvale (NT), samt to vanlig forekommende arter: fossekall (LC) og ørret (LC). Tiltakets påvirkning er vurdert til Ubetydelig for både ørret og laks. For taksvale og fossekall er påvirkningen vurdert til hhv. Ubetydelig og Noe forringet med forbehold om at anleggsarbeidet legges utenfor hekketiden (april-juli).

Konsekvensgraden er vurdert til Betydelig miljøskade for elvevannmasser ettersom tiltaket vil medføre endret vannføring og reduserte flomtopper i et tidligere uregulert vassdrag. Konsekvensgraden til fjellhutremose og kulegråmose er også vurdert til hhv. Betydelig miljøskade og Noe miljøskade da tiltaket medfører endret vannføring og reduserte flomtopper. Konsekvensgraden til de resterende forekomstene er vurdert til Ubetydelig miljøskade. Samlet konsekvens av tiltaket vurderes til Noe negativ konsekvens. Med unntak av elvevannmasser, fjellhutremose og kulegråmose som vil bli Foringet og fossekall som vil bli Noe forringet, vil ikke tiltaket medføre vesentlige endringer for berørte naturtyper eller arter, sammenlignet med nullalternativet".

For mer informasjon viser vi til vedlagte rapport.

